

ОЗНАКИ

SIGNS OF THE TIMES

№2 (66) 2010

часу

**НОМО SAPIENS:
ВІД ЗВІРА ДО ЗВІРА
ЧИ ВІД БОГА ДО БОГА?** с.4

**Любов, яка
не потребує доказів** с.8

**На якого Бога
ми чекаємо?** с.16

У пошуках коренів

Євген КУЧЕРЯВЕНКО

Сучасний кінематограф, літературні твори і, власне, правда буття наповнені історіями про людей, які виростили без батьківської турботи й опіки. Сенсація життя таких людей часто полягає в тому, щоб дізнатися про їхнє походження, з'ясувати, чому вони залишилися самотніми, знайти своїх батьків. Здавалося б, невже це так важливо? Хіба не можна людині прожити без цієї інформації? Тим більше, що в більшості випадків факти з біографії родичів таких людей зовсім не викликають до них поваги. Але людина все одно шукає, надіючись, що знання генеалогічних коренів допоможе їй пізнати себе і вкаже правильний шлях у майбутнє. І навіть ті, що знають своїх дідусів і бабусь, а то й прапрадідусів, бажають скласти повний родовід, витрачають на це свої заощадження, лише б утвердитися у значущості своєї появи на світ.

Знати, хто твої батьки, звідки бере початок твій рід, – це половина справи. Існує важливіше питання: ким є людина? Звідки вона походить і куди прямує? Сьогодні на пошуки цієї інформації вчений світ витрачає величезні суми і значну кількість часу, але ясної відповіді дати не може. А ті теорії, якими наука намагається задовольнити цікавість звичайних смертних, дуже віддалено відповідають потребам людської душі.

«Ще поки тебе вформував в утробі матерній, Я пізнав був тебе, і ще поки ти вийшов із нутра, тебе посвятив» (Єрем. 1:5), – говорить Бог Єремії, закликаючи його на служіння. Думаю, ці слова були дуже підбадьорливими для молодого священика, вселяючи в нього впевненість, що Господь має особливий план для його життя. Щось подібне Господь може сказати і про кожного з нас! План щодо нашого життя був у Нього ще до нашої появи на світ. І це дійсно надихає!

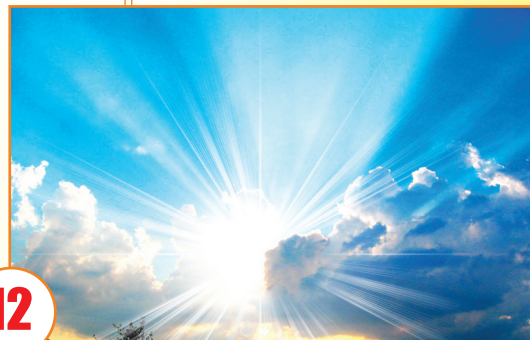
Наведений вище текст може свідчити принаймні про дві важливі речі. Перша: кожен з нас з'явився в цьому світі не в результаті випадковості, але за чітким задумом Бога. Друга: людина – не вдосконалений вид тварини, а подоба Самого Творця: «І сказав Бог: “Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибкою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі”» (Буття 1:26).

Спочатку ми говорили про те, що знання своїх коренів, за переконаннями багатьох людей, може впливати і на розуміння свого призначення. Сьогодні все частіше можна почути, що суспільству необхідно повернутися до витоків, до коренів. Особливо часто такі думки лунають в контексті морального занепаду людства. Отож, ми, власне, і повертаємося. Якщо ми переконані, що наше коріння – від первісної людини, а від неї прямою ниткою зв'язане з орангутангом, то наші моралі вже й не так далеко залишилися до предків. Якщо ж наше розуміння ґрунтується на тому, що ми створені за образом і подобою Самого Бога, то повернення «до коренів» передбачає серйозні зміни, і в першу чергу – відновлення стосунків з Тим, Хто ініціював нашу появу на цій планеті.

Корінь не потрібно шукати – Він на поверхні! «Я, Ісус, послав Свого ангела, щоб засвідчити вам це в Церквах. Я є корінь і рід Давидів, Зоря рання, досвітня!» (Об'явл. 22:16). Нам лише потрібно повернутися до Нього!

З М І С Т

- 4 Homo Sapiens: від звіра до звіра
чи від Бога до Бога?
- 6 Люблячий Отець чи...
- 8 Любов, яка не потребує доказів
- 10 Гріх чи не гріх?
- 11 Чи буває невинним обман?
- 12 Як упізнати справжнього Ісуса?
- 14 Причини для розлучення
- 16 На якого Бога ми чекаємо?
- 18 Добровільні дари та слава Господня
- 20 ГРВІ
- 22 «І нитка потрійна не скоро пірветься»

12

14

18

Відповідальний за випуск
директор видавництва
Василь Джулай

Головний редактор
Лариса Качмар

Відповідальний редактор
Євген Кучерявенко

Редакційна колегія:
Володимир Крупський
Василь Костюк
Дмитро Вертило

Коректура
Інні Джердж
Юлії Вальчук

Художній редактор
Тетяна Романко

Верстка
Тетяни Романко

Відповідальна за друк
Тамара Грицюк

Реєстраційне свідоцтво
№ 51 KB від 10 вересня 1993 р.

Здано в набір 15.03.2010
Підписано до друку 15.04.2010
Формат 60x84 1/8.
Папір крейдяний.
Офсетний друк. Ум. друк. арк. 1,8.
Наклад 2300 прим.
Друкарня видавництва
«Джерело життя».

Адреса редакції:
04107, м. Київ,
вул. Лук'янівська, 9/10-а
Телефон: 428-84-38

© 2010, журнал
«Ознаки часу»

Номо sapiens: ВІД ЗВІРА ДО ЗВІРА ЧИ ВІД БОГА ДО БОГА?

Ростислав ВОЛКОСЛАВСЬКИЙ

Розум Адольфа Гітлера був у полоні еволюційних ідей, імовірно, із самого дитинства. В основі всього найгіршого, що є в «Майн Кампф», закладені еволюційні погляди, причому зовсім не прикриті. Декілька взятих навмання цитат добре відображають логіку Гітлера: «Той, хто хоче жити, повинен боротися; той, хто не бажає боротися в цьому світі, де постійна боротьба – закон життя, не має права на існування».

У 1945 році в Нюрнберзі проходив процес століття – суд над нацистськими військовими злочинцями. На лаві підсудних сиділи фізично й психічно здорові люди, що вчинили проти людства настільки жажливі злочини, що будь-який маніяк або серійний убивця здається просто хуліганом у порівнянні з ними.

Як же так сталося, що ці культурні, цивілізовані, освічені європейці перетворилися на кошмарних монстрів, які винищили мільйони ні в чому не винних людей у печах крематоріїв, концентраційних таборах, знищуючи без суду й слідства цілі села, міста, народи? «Як могло статися, – вигукнував у своїй промові на Нюрнберзькому процесі обвинувач від Франції, – що країна [Німеччина], яка була вихована в традиціях гуманізму й християнства, протягом одного покоління перетворилася на фашистську державу?»

Ні, вони не з'їхали з глузду, навпаки, їхні вожді й ідеологи взяли на озброєння і довели до логічного завершення сучасну наукову теорію – теорію еволюції. «Природний відбір», згідно з яким виживає найсильніший, був підставою для расового відбору. Усі «неповноцінні» в цьому розумінні люди й нації були приречені, їх планувалося знищити.

А в цей час величезна держава – Радянський Союз, керуючись тією ж науковою теорією, винищувала мільйони власних громадян у таборах ГУТАБу, прагнучи створити «нову людину», «нову породу радянських людей», фізично знищуючи всі «соціально чужі елементи». «Ми не раби, ми не пани, Бога немає», – хором повторювали за вчителем першокласники 30-х років. А «якщо Бога немає, то все

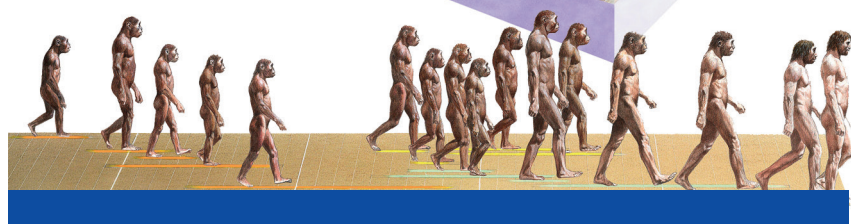
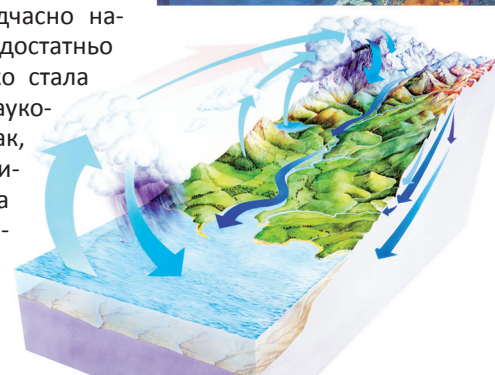
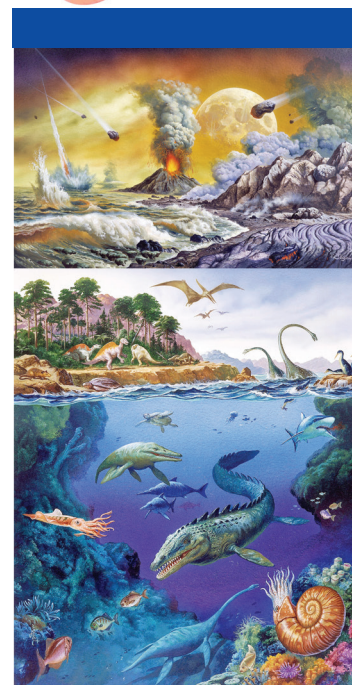
дозволено», – за влучним визначенням Достоєвського.

Фашизм і сталінізм сьогодні засуджені світовим співтовариством. Але теорія еволюції живе і процвітає, оволодіваючи, як і раніше, розумом людей.

Початок великій боротьбі за людські розуми, що шалено розігралася в середині XIX століття, поклала праця Чарльза Роберта Дарвіна «Походження видів шляхом природного відбору» (1859) і потім його ж книга «Походження людини й статевий відбір» (1871), де він дав передбачуване пояснення походження людини від тварини. Чи має існуючий сьогодні світ і людина, що живе в ньому, творчий початок у Богові, чи все це є лише результатом еволюційного розвитку природи?

* * *

Еволюційна гіпотеза, передчасно названа теорією, хоч і не маючи достатньо наукових фактів, дуже швидко стала модною та популярною в наукових колах. Насторожують, однак, такі незаперечні факти: надзвичайна поспішність, з якою була прийнята ця гіпотеза, та її масове впровадження в систему освіти в Європі, Росії, США й в усьому світі як незаперечної очевидної істини.

В історії світової культури ніколи не спостерігалось нічого подібного. Навіть світові релігії, такі як християнство, буддизм та іслам, поширювали свій вплив тисячоріччями, але жодна з них дотепер не прийнята повсюдно. Еволюційна ж теорія, що трактує походження всього живого від дрібного мікроорганізму, зачарувала увесь світ протягом порівняно короткого часу. Очевидно, один із секретів такого успіху – «наукове оздоблення» цієї гіпотези. Мова йде не про віру, не про релігію, а про «науку», і перед цим магічним словом беззмисловні будь-які заперечення. Чому ж суспільна думка не прислухалася до застережливого голосу таких визначних учених-натуралістів, як Рудольф Вірхов, Еміль Дюбуа-Реймон, Луї Пастер, які вже в ХХ столітті експериментально довели, що немає самозародження, що жива клітина утворюється тільки від живої клітини. Чому не звернули увагу на докази вченого-біолога Менделя й багатьох інших? Чому дотепер ігнорується той факт, що за останні сто років антропологія виявила безліч «безвихідних ліній», елементів, яких бракує у тій картині, яку так старанно вміщують у шкільні підручники: ряд пітекантропів і неандертальців, сумний хід яких завершує «гомо сапієнс» – людина розумна? Чи дійсно вона розумна, якщо так легковірно й поспішно прийняла намальовану умовлядну картину світу за реальну? Якби не уява й не фантазія, які доповнюють те, що повинно бути фактом, якби не жагуче бажання видати бажане за дійсне, то еволюційна теорія постала б перед багатьма так, як голий король у відомій казці Андерсена.

Але, можливо, хтось знову скаже: «Уява і фантазія найчастіше допомагають передбачити відкриття». Безперечно! Але вони і не можуть замінити собою відкриття, якщо його все-таки немає. Якщо еволюційна теорія наукова, то до неї й повинні застосовуватися вимоги науки: факти й тільки факти. А якщо еволюційна теорія – це свого роду релігія, тоді, звичайно, можна обмежитися вірою. Критерії науки й релігії вже давно визначені. Так що сьогодні немає потреби називати «еволюційну релігію» наукою. Усі ознаки особливого релігійного феномена тут наявні, і тільки так можна зрозуміти повсюдну стійку довіру до еволюції. А застосування цієї «релігії» у практичному житті цілих держав недвозначно вказує на діявольську силу, що криється за нею.

Як свідчить американський учений і письменник Генрі Моріс, «сьогодні Біблія, християнство й креаціонізм (вчення про створення світу Богом) заборонені в школах США, які були засновані, щоб навчати цих самих істин! Це нехтування першою поправкою до Конституції США. Поправка, яка повинна була завадити поділу релігій на конфесії (католицька, англіканська, щоб жодна релігія не піднімалася над іншими), була так перекручена, що встановила еволюційний гуманізм як напівофіційну релігію наших суспільних інститутів!» Цей же автор заявляє, що еволюційна теорія проголошена так званою науковою основою атеїзму, гуманізму, комунізму, фашизму, імперіалізму, расизму, індивідуалістичного капіталізму та цілого ряду культових етнічних і псевдоліберальних релігій. Сучасне покоління американців усмоктує світоглядні основи атеїзму, хоч формально визнає себе ще віруючим. У 30-ті роки Німеччина теж уважалася країною традиційно-християнської культури, однак вистачило одного покоління, щоб сталася катастрофа!

Вселяючи думку, що людина утворилася від звіра в минулому, воно непомітно перетворює людину на звіра в сьогоденні.

Еволюціонізм як вчення справляє згубний вплив на людську свідомість. Вселяючи думку, що людина утворилася від звіра в минулому, воно непомітно перетворює людину на звіра в сьогоденні. Ми вже бачили цього звіра – можливо, в уніформі нацистського лікаря в Освенцимі, що робить «наукові» дослідження над безневинними людьми. А можливо, це був наглядач із незліченних таборів ГУТАБу, що преспокойно перераховує трупи померлих у минулу ніч в'язнів. І лікар і наглядач – ровесники, люди одного покоління, що виростили під впливом ідей Дарвіна.

* * *

Відповідь на запитання «Звідки ми?» і «Хто ми?» прийшла до нас від Бога. «На початку Бог створив небо та землю...» (Бут. 1:1).

Дуже коротко й чітко, як у найважливішому для нас посланні, проходять один за одним шість днів творіння – і наш світ почав відраховувати дні й роки. Усе взаємопов'язано: день і ніч, місяці й роки, рослини з їхньою чудесною здатністю приносити «плід, що насіння його в нім за родом його» і птахів з їхньою незбагненною легкістю й маневреністю в польоті. Для нас усе це так звично, так буденно. Але спробуйте відновити хоча б один загублений вид рослини або вимерлий вид птаха. Та що там відновити! Навіть маючи надсучасну техніку, ми не можемо вивчити до кінця все, що закладено в одному найменшому насінні, в одній стеблинці, у маленькому листочку, не те щоб побудувати або повторити готове. Але навіть серед сьогоднішньої природи, що бідніє, ботаніки нарахували більше мільйона видів рослин! Кожний з них по-своєму унікальний, складніше будь-якої відомої нам технічної системи. У кожній клітинці стрімко відбуваються тисячі хімічних реакцій за хвилину, тихо, без шуму й гуркоту, без шкідливих газів і отруєння середовища. І кожний паросток з'являється свіжим і ніжним, наповненим життям, щоб із незліченною кількістю подібних до себе покрити землю зеленим візерунковим покривом.

Людина, що пізнає, і світ, який пізнають, – обидва своєю дивовижною будовою свідчать нам, що ми створені для найвищих цілей. Загадка природи? Так, загадка! Але Той, Хто задав нам цю загадку, залишив свободу кожному вирішити її для себе.

Бог не сховав від нас, як Він замислив і створив Своїм словом світ, створив наших прабатьків Адама та Єву. Однак цю просту, ясну правду ми визнали неправдою й стали шукати іншу правду про світ і про себе. Ми, як і Адам, намагаємося сьогодні сховатися від Бога за книжковим листям недавно придуманих гіпотез. Але, втікши від Нього, ми прирекли себе на безрадісне сирітство швидко минаючого життя. Цивілізація (яке холодне й претензійне слово!) була такою бажаною, коли їздили на возах, але вона не позбавила нас древніх пороків: заздрості, ненависті, ворожнечі, страху й смерті. Колеса цивілізації хоробро обганяють босі ноги людської культури, рання й підминаючи живі тіла й надію. Куди мчить цей поїзд? У яке майбутнє везе він нас? Суцільна темрява, якщо визнати, що все почалося без Бога. ■

Люблячий Отець чи...

24 жовтня 2009 року світ відзначив 200-річчя дарвінізму. Ім'я англійського біолога Чарльза Дарвіна вже давно стало загальновідомим. Напевно, при згадці цього імені у свідомості багатьох людей з'являються картини з кабінету біології, на яких зображений процес переходу від мавпи до людини. Яскраві схеми залишають незабутні враження в дитячій свідомості. Процес еволюції намальований так просто і зрозуміло, що, дивлячись на подібні картини, починаєш вірити: саме так усе і було. Однак як би добре не намальовував художник процес еволюції, усе ж таки є люди, які вперто відмовляються вірити в теорію Чарльза Дарвіна.

Суперечки про те, як був створений наш світ, і зокрема людина – з хаотичного вибуху чи за Словом мудрого Бога -Творця, – почалися з моменту появи теорії еволюції, а точніше, навіть до її виникнення, і не застигають до цих пір. Ідеї про еволюцію і віру в людський розум витали в науковому світі ще до народження самого Чарльза Дарвіна. У 1790-ті роки Еразм Дарвін, лікар, поет і натураліст, запропонував теорію еволюції, яку більш докладно, з використанням наукових знань і припущень обґрунтував його внук Чарльз Дарвін у своїй книзі «Про походження видів шляхом природного відбору, чи Збереження сприятливих порід у боротьбі за життя». Видана в 1859 році, вона стала тим надихаючим стимулом, який спонукав одних учених шукати докази для підтвердження теорії еволюції, а інших – для її спростування.

І зараз у світі існує багато наукових фактів, які еволюціоністи та креаціоністи (від англ. *creation* – творіння /Боже/) інтерпретують по-своєму. Лікар Аріель А. Рос у своїй книзі «На початку...» пише: «Еволюціоністи навчають, що подібні риси різних видів тварин і рослин у структурі клітин, біохімії і анатомії є результатом загального еволюційного походження, у той час як креаціоністи розглядають ті ж дані як печатку єдиного Творця – Бога».

Часом, коли ми слухаємо всі ці безглузді суперечки еволюціоністів та креаціоністів про походження людини, ми думаємо: чи варте взагалі це питання такої уваги? Можливо, це лише суперечки філософів, які люблять вразити силою інтелекту, і нам навіть не варто вникати в суть? Можливо,

хтось вважає, що особисто його це не стосується і він може залишитися осторонь.

Так, при бажанні суперечок можна уникнути, проте, хочемо того чи ні, нехай навіть підсвідомо, ми вибираємо позицію або еволюціоністів, або креаціоністів. І питання тут навіть не в тому, чи походить людина від мавпи, чи була створена за образом і подобою Бога, як це сказано в Біблії. Предмет суперечки, який, здається, знаходиться на поверхні, насправді є лише видимою частиною айсберга ідей і наслідків, які стоять за цими двома життєвими позиціями. І тому метою подальших роздумів буде не стільки доказ або спростування тієї чи іншої позиції, скільки бажання показати читачеві принципову різницю між вірою в еволюцію і вірою в Бога творіння, яка так чи інакше відіб'ється на нашому ставленні до навколишнього світу.

Спочатку розглянемо загальні риси теорії, яку пропонує нам Чарльз Дарвін і його послідовники відносно появи людини, а потім з'ясуємо, що говорить із цього приводу Господь через Своїх пророків. Учений пропонує наступні постулати:

Кожен вид здібний до необмеженого розмноження, але:

- обмеженість життєвих ресурсів перешкоджає реалізації потенційної можливості розмноження (тобто через різні обставини відбувається загибель особин у боротьбі за існування), тоді:
- загибель або успіх в боротьбі за існування носять вибіркового характеру (Ч. Дарвін назвав це припущення «природним відбором»), унаслідок чого:
- під дією природного відбору групи особин одного виду з покоління в покоління нагромаджують різні пристосовані ознаки (істотні відмінності перетворюються на новий вид).

Якщо особливо не вникати в суть даних принципів, то перед нами досить логічна теорія, яка відкриває нам закони упорядкування нашого Всесвіту. Усе виглядає структурно обґрунтованим і науково правильним. Іншими словами, Чарльз Дарвін говорить нам, що наше життя – це постійна боротьба і виживає лише сильніший. І якщо навчитися управляти цими за-

Віталій КОЛІСНИК

конами природи, то в цьому житті можна багато чого досягти. У зв'язку з цим для повноти розуміння суті теорії еволюції, тобто щоб зрозуміти, як ці принципи діють у практичному житті, слід навести деякі історичні факти.

Підручники історії в середніх школах Великобританії містять великий об'єм інформації про Німеччину часів Третього рейху. За чотири роки навчання учні двічі детально проходять історію нацистського періоду. Дітям прищеплюють ненависть і відразу до нацистської політики Гітлера, і це справедливо. Однак їм нічого не говорять про те, що ця політика має досить цікаве джерело – ідеї англійського натураліста Ч. Дарвіна. Можна навіть не акцентувати увагу на прикладах, наведених в Англії, досить пригадати курс історії в середніх загальноосвітніх школах Радянського Союзу, а також пострадянських країн. Багато хто з нас може пригадати, як на уроках історії нам прищеплювали ненависть до нацизму, але водночас на уроках біології знайомили з ідеями дарвінізму. Англієць Малкольм Бауден (Malcolm Bowden), звертаючи увагу на зв'язок нацизму і дарвінізму, пише наступне: «Добре відомо еволюційна основа ніцшеанських теорій надлюдини, відоме і практичне їх використання Гітлером в реалізації задуму про «расу панів».

А тепер давайте розглянемо біблійну версію створення світу і зокрема появи людини. З першого ж вірша книги Буття ми дізнаємося: «На початку Бог створив Небо та землю». Від самого початку в Біблії не передбачається, а урочисто стверджується, що все створено Богом! Наступний вірш говорить про те, як Бог творить: «А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води». Єврейське дієслово, перекладене тут як «ширяв», зустрічається ще раз лише в книзі Повторення Закону 32:11, де говориться про орла, який ширяє, або, іншими словами, парить над своїми пташенятами, захищаючи і годуючи їх. І в Бутті 1:2 при описі процесу творіння підкреслюється та ж риса характеру Бога, Який ставиться до Свого творіння з любов'ю і буквально парить над ним з ніжною турботою. Стосунки любові між творінням

і Творцем простежуються протягом усієї розповіді про творіння.

У 1-му розділі книги Буття говориться про те, як Бог мудро творить Всесвіт: для кожної події в Нього є певний день, Він не поспішає і не метушиться, а робить саме те, що потрібно зробити кожного дня тижня. На відміну від подібних язичницьких розповідей про творіння, де боги воюють між собою і з творінням, як, наприклад, у війні богів проти титанів у міфах Древньої Греції, Бог, про Якого оповідає Біблія, ставиться до свого творіння з батьківською любов'ю. У Нього немає причин для війни з творінням, немає жодного хаосу, усе створено в гармонії. Конфлікт настає при непослуху людей, коли вони перестають бачити в Бозі люблячого Отця, але навіть тоді Бог дає обітницю про Спасителя, Який прийде для того, щоб відновити втрачені стосунки, побудовані на любові, і примирити людей з Богом і один з одним.

Отже, не вдаючись особливо до подробиць, можна вже на початку дослідження побачити, що між теорією еволюції і біблійним вченням про творіння є принципова відмінність, яка розділяє їх, як глибока прірва. У своїй теорії Чарльз Дарвін фактично говорить не про еволюцію мавпи в людину, але про еволюцію войовничої мавпи у войовничу людину. У свою чергу, Біблія говорить нам про люблячого і дбайливого Отця. І коли нам пропонують зробити вибір між еволюцією і Божим творінням, нам фактично пропонують вибрати між хаосом і порядком, визнати своїм творцем войовничу мавпу або ж люблячого Отця.

Історія минулого століття застерігає нас: еволюційні ідеї, що розбурхують молоді уми, загрожують тим, що світ побачить нових тиранів, таких як Гітлер, Сталін і подібних до них, колись захоплених припущеннями Дарвіна. І ці нові лідери можуть так само наразити наш світ на «природний відбір».

На противагу цьому Біблія говорить нам про люблячого Отця: «Бо так Бог полюбив світ, що дав Свого Єдинородного Сина, щоб кожний, хто вірить у Нього, не загинув, але мав життя вічне» (Івана 3:16). Небесний Отець не бажає, щоб хто-небудь з нас загинув. Він говорить нам про те, що не треба вбивати своїх побратимів, щоб вижити. ■

Для того, щоб кожен з нас міг вижити в цьому воюючому світі, Бог – Отець віддав Свого Єдинородного Сина, Який помер за кожного з нас. І зараз Спаситель пропонує нам вічне життя – життя без війни і хаосу. І всяка душа, реально усвідомивши всю глибину цієї істини, неодмінно отримає від Бога той мир і спокій, які не зможе дати жодна найкраща людська теорія.

Спілкувався
Євген КУЧЕРЯВЕНКО

Любов, яка не потребує доказів!

Довкола питання про походження життя на Землі завжди точилися дискусії. Ніхто в них не перемагав: одні не ставили такої мети, інші не мали переконливої бази доказів. А Істина, що міститься в Слові Божому, наче стояла осторонь, чекаючи, коли ж людство згадає про неї і повернеться до Першоджерела. І цей час настав!

Володимир Малюк, доктор медичних наук, у своїй бесіді з редактором журналу «Ознаки часу» поділився тими яскравими свідченнями постійної Божої присутності на планеті і його творчої сили, які нам відкриває природа і наука.

— Усе більше людей у нашій країні заявляють про свою християнську позицію. Але водночас багато з них продовжують вважати теорію еволюції цілком прийнятною для пояснення існування світу. Чому так відбувається?

— Дійсно, сьогодні переконувати людей, що Бог існує — це, вочевидь, пройдений етап. Тепер суспільство поділяється не на віруючих і невіруючих в існування Бога, а на тих, хто бажає чи не бажає жити згідно із Заповідями Божими. Виникла ситуація, коли дискусія між креаціоністами і еволюціоністами теж зміщується в іншу площину.

Варто відразу зазначити, що більшість основоположників сучасної науки, такі як Галілео Галілей, Ісаак Ньютон, Карл Ліней, Грегор Мендель (батько сучасної генетики), Іван Павлов (всесвітньо відомий російський фізіолог) та багато інших, були креаціоністами. Проте все ж таки протягом півтора століть панував дарвінізм. Після цього в науці виступили сили, які знову звертають увагу на те, що замовчувалося в період панування дарвінізму, а саме: наукові докази і питання, які свідчать прямо чи опосередковано про існування Бога і про його активну участь у житті людей. На даному етапі накопичилося багато таких позитивних наукових даних.

Відомий американський еволюціоніст Річард Мілнер, працю якого в передмові благословив патріарх сучасних еволюціоністів — Стивен Джей Гоулд, в енциклопедії зазначив сім пунктів, які не може пояснити еволюційна теорія. Усі ці 150 років учені вчили, що з'являються якісь нові дані,

які зможуть відповісти на всі ці запитання. Але, як ми бачимо, вони досі залишаються нерозв'язаними.

— Сьогодні серед суспільства спостерігаються дві чіткі тенденції: цілковите прийняття або ж відкидання всіх наукових досягнень Дарвіна. Але все ж таки чи є щось цінне в працях Дарвіна? І що саме?

— Цінне безумовно є. Найперше — це те, що Дарвін звернув увагу на біологічну мінливість тварин. Безперечно, усі живі істоти створені Богом, але вони не статичні, а змінюються залежно від умов середовища, харчування, якихось інших причин. Це так звана мікроеволюція, або внутрішньовидова мінливість. Існують різновиди, а також географічні відмінності у тварин, що мешкають у різних куточках планети, але види незмінні. А от макроеволюції, тобто перетворення одного виду в інший, ніхто не бачив. А саме через це ламаються списи. Ті одиничні викопні рештки, які знаходили (археоптерикс), — це не справжні докази, а радше наукові здогади, екстраполяції. Біологічна, природнича наука спирається у своїх висновках на ті об'єкти, які можуть бути спостережені сьогодні, завтра, післязавтра. Наприклад, при випробуванні нового фармакологічного препарату спостерігають за кількома тисячами пацієнтів протягом кількох років, і тільки тоді

роблять достовірні висновки. Ось що таке сучасна природнича наука.

А що таке створення? Створення — це одноразовий акт, який був здійснений, як одні вважають, у далекому минулому, а інші запевняють, що вже й не в такому далекому минулому. І відтворити його немає змоги. Спроби були наступні: Урі Міллер намагався за допомогою іскор оживити «первинний суп». Можна ще згадати спроби Фокса. Але всі вони не дали позитивних результатів. І самі еволюціоністи тепер визнають, що безглузде повторення подібних дослідів тільки заводить дослідників у глухий кут. Водночас ми маємо величезну кількість позитивних наукових даних, при чому не просто хаотичних даних, а таких, які згруповані в певні біологічні принципи.

Антропний принцип. Він полягає в тому, що всі фундаментальні фізичні константи — швидкість світла, заряд електрона, заряд інших внутрішніх частинок атома, космофізичні макропоказники — мають таку величину, щоб забезпечити повноцінне життя людини.

Принцип надлишковості. Даний принцип свідчить про те, що Бог створив людину з великим ресурсом, запасом міцності. Скажімо, космічні кораблі мають трьохкратний ресурс: один прилад працює, а два інших знаходяться в режимі «стенд бай». А наш організм має тисячний ресурс! Наприклад, такий

відомий процес, як запліднення. Під час одного акту викидається 200 – 400 млн. сперматозоїдів, а запліднює тільки один. Принцип надлишковості я інтерпретую як прояв Божої любові. Хто так щедро обдаровує своїх дітей, як не Господь?

Принцип економії. Те, що не працює, – атрофується. Подивіться на м'язи офісного клерка і м'язи братів Кличко. Різниця очевидна. Ось чому те, чим Бог нас обдарував, повинно бути в дії. Воно для того і дано, щоб ми могли використовувати всі свої ресурси: і фізичні, і розумові.

Принцип позитиву. У людини все створено на добро. Навіть коли організм скалічений, коли він дефіцитний, все одно деякі органи приходять на допомогу іншим. Немає однієї нирки, наприклад, видалили через пухлину – тоді друга збільшується і працює за себе і за ту, яку було видалено. Немає руки – друга стає сильнішою. Подивіться хоча б на параолімпійські ігри: у них беруть участь люди з обмеженими можливостями, але які показують результати! Тренування активізує всі наявні резерви і ресурси.

Принцип повноти часу. Даний принцип узятий з Біблії. Ісус Христос ніколи не поспішав і не запізнювався. Усе в Нього було своєчасно. Ті самі засади закладено і в нашому організмі. Розвиток його і перетворення – усе це відбувається планово з розподіленням у часі. Звичайно, бувають патологічні процеси, але це вже інша справа. Так, як воно сплановано від самого початку, і має відбуватися згідно з досить логічним, математично вивченим планом. Але, на відміну від математичних закономірностей, у людині закладений ще й принцип емоцій, любові.

— Тобто людина і є найяскравішим свідченням Божої творчої сили. Ну а які найяскравіші спостереження в природі свідчать про Творця?

— Подивіться будь-яку телевізійну програму про природу. Як формуються та співіснують зграї птахів? А в океані – колосальні косяки риб?

Дарвінізм говорить, що в природі постійно відбувається кривава боротьба за виживання, усі безжалісно конкурують між собою. Але ж ми, навпаки, бачимо живі приклади любові, кооперації, співпраці, допомоги – бджолої вулики, співтовариства лісових мурашок, стада оленів та інших тварин – це і є найкраща ілюстрація принципу позитиву.

Усі вище перелічені принципи свідчать про те, що ми повинні зосереджувати увагу і вчених, і учнів, і студентів на творчій діяльності Бога тут і тепер. Фактів дуже багато – тільки придивися і прислухайся – і ти дізнаєшся, як Бог створив Всесвіт і як продовжує ним опікуватися і до сьогодні.

— Деякі люди вважають, що не так вже й важливо знати, звідки ми походимо. І не треба з цього приводу сильно сперечатися. Чому все ж таки це має значення? Чому так важливо усвідомлювати, що ми створені Богом?

Тому що залежно від вихідної позиції люди будують своє життя. Упевненість у тому, що все створене Богом несе позитив, розвиває в людині любов. Вона показує, що любов до всіх і всього – це не просто щось вигадане людиною, а реальність Божого задуму. А з протилежного боку ми бачимо пропагування дарвінізму з його теорією постійного суперництва та боротьби. Ніхто не заперечує, що це має місце в природі, але поряд з цим ми спостерігаємо і багато позитивного. Світ створений так, що для всіх тут знайдеться місце і є можливість плідного життя. Але коли гріх у вигляді жадібності, заздрості потрапив у цей світ, тоді виникла ця конкуренція та боротьба. Для чого одній людині мати мільярди доларів, які вона не зможе витратити? А в той же час ЗМІ говорять про те, що мільйони дітей у погано розвинутих країнах помирають від того, що п'ють нечисту воду. Чому б такому мільярдеру не спрямувати свої статки на те, щоб покращити життя цих дітей?

Володимир Малюк

Християнство і науковий креаціонізм – це те, що розвиває позитив у стосунках між людьми і правильний погляд на весь світ. Людина, яка розуміє, звідки вона і куди йде, – позитивна, активна, їй краще жити і тут, і, звичайно ж, у вічності.

— Чи завжди Ви особисто були прихильником креаціонізму? Якщо ні, то як Ви прийшли до такої думки?

— Ні, не завжди. Після того, як Україна стала незалежною і канали інформації стали доступними, я, як учений, почав листуватися з американськими креаціоністами. Тоді я побачив, що багато наукової інформації було просто приховано від нас. Та інтерпретація фактів, яку сприймав майже на підсвідомому рівні (адже нав'язували мені її ще зі школи) була дуже однобічна, у той час як було дуже багато фактів, що зовсім по-іншому висвітлювали всю реальність нашого початку і буття. Усвідомлення цього стало для мене великим стимулом, щоб переглянути свої погляди. І коли я сформував власний погляд, то написав кілька книжок на цю тему. Це був перший етап, коли логічні аргументи переконали мене стати креаціоністом. А другий етап настав пізніше, коли моя мама захворіла. У неї був перелом шийки стегна. Протягом трьох років я доглядав за нею. Колосальну допомогу і моральну підтримку в тій ситуації мені надала Церква. І тоді я зрозумів, що не однією лише логікою керується Бог, що наш Бог – це насамперед Бог любові. Для мене це стало особистим відкриттям. ■

Гріх чи не гріх?

Світлана КЛИНКОВА

Багато християн сперечаються про те, що є гріхом, а що ні, що можна, а що заборонено. Зокрема стосовно крадіжок Біблія говорить чітко – гріх. Та й який атеїст засумнівається в цьому? Але часто буває так, що ми забуваємо про деякі «дрібниці».

Гамірливий Київ завжди дивує своєю розмаїтістю. Ідучи повз яскраві плакати, прибрані вітрини, неонові реклами, вуличних продавців і перехожих, ти потрапляєш у цю карусель і крутишся у вихорі думок, емоцій, поспіху. І в цій метушні якось уже дуже тихо чути голос Бога в серці.

Одного з таких днів, зайшовши в тролейбус, я за звичкою купила квиток у кондуктора. Рука відразу ж потягнулася до компостера, і раптом з'явилася думка: «А може, зекономити? Адже ніхто не перевіряє... Навіщо компостувати?» І я поклала квиток до кишені. Було пізно, магазини вже зачинялися, тому я поспішала. Щоб не загубити мобільний телефон, я придумала надійний сховок – рукав своєї куртки. З тривогою дивлячись на годинник, я бігала від магазину до магазину, доки нарешті в моїх руках не опинилося декілька важких пакунків з покупками. Тепер мені потрібно було зателефонувати. Я швидко смикнула рукав. Телефонувати не було... Де шукати? Я йшла й думала: «Ну чому? За що?» І тут мене, як блискавка, пронизала думка: ти зекономила в тролейбусі дві гривні, а скільки втратила? З очей потекли сльози. «Невірна в малому...» Я звинувачувала себе за ту крадіжку, яка багатьом здається простою економією.

Де шукати телефон, я не знала, і тому вирішила їхати додому. У маршрутці зустріла друга. Зателефонувала з його телефону на свій номер – у відповідь почула монотонні гудки

виклику. Отже, телефон не вкрали! Він десь лежить, і Господь лише по Своїй милості береже його для мене. На душі стало тепліше, і, як паросток із сухої землі, з'явилася надія.

Був пізній вечір. Ми з другом вийшли з маршрутки і попрямували до будинку. Я попросила його: «Помолися, будь ласка! Я вірю, що Ісус знайде мій телефон!» Але у відповідь почула: «Невже ти справді думаєш, що Бог буде шукати твій телефон? Його давно вже хтось забрав. Тому заспокойся». Вражена його словами, я почала доводити, що Бог по вірі творить чудеса, що Він звертає увагу навіть на дрібниці. Отець мене ніколи не підводив!

Вдома я помолилася разом із друзями. І раптом мене осяяла думка! Я відчула, як Бог вказав мені, де я була в той момент, коли загубила телефон. Так, це був взуттєвий магазин! Коли я нахилилася, телефон упав на полицю із взуттям. Я відчула полегшення і радість, змішану з хвилюванням: мій Ісус поруч! Він так чітко показав мені, що гріх, а що ні.

Наступного ранку я була першим відвідувачем магазину. Підійшовши до полиці, я побачила знайомий чорний чохол. Моє серце вискакувало з грудей від щастя! Не стільки від того, що знайшлася пропажа, я раділа, що в мене є великий і могутній, близький і турботливий Господь, Котрий любить і прощає!

Цю радість не порівняти з радістю нової покупки чи добре проведеного часу. Це відчуття істинного дотику до Творця Всесвіту. Такому Богу можна довіряти. І я хочу бути вірною Йому в найменших дрібницях. Та це й зовсім не дрібниці. Це те, що ми називаємо християнським послухом. І плід цього послуху – радість у нашому Бозі. Вірте Йому. Нехай Господь вас благословить! ■

*«Тому, відкинувши неправду, кожний
говорить своєму ближньому правду,
бо ми є членами одне одного» (Ефес. 4:25).*

Валентина ЗАЛУЖНА

Чи буває невинним обман?

Життя сучасної людини наповнене обманом. Обманюють навмисно, ненавмисно, просто за звичкою, навіть не задумуючись. Керівники обманюють свій народ, даючи оманливі обіцянки. Підлеглі обманюють начальника, придумуючи безліч причин щодо невиконаного доручення, хоч насправді просто забули чи не захотіли виконувати. Студенти обманюють викладачів, батьки – дітей і навпаки.

Я вважала себе чесною людиною. Суворо карала за обман своїх дітей, учила їх завжди говорити правду. Так було до того моменту, доки я не зустріла Господа. Читаючи Його Заповіді, я була вражена кількістю «невинного» обману, якому не надавала значення.

Давайте на прикладах спробуємо розібратися в питанні: буває обман невинним чи «для добра»?

Їдемо в електричці з шестирічною донькою.

«Катю, скажеш контролеру, що тобі не 6, а 5 років» (економимо на квитку).

У результаті: обманюю контролера, обкрадаю залізницю, показую приклад доньці: якщо вигідно, можна обманути; підриваю свій авторитет перед донькою, коли говорю одне, а роблю інше. На чому зекономили?

Інший приклад. Чоловік прийшов з роботи, утомився, просить: «Якщо мені будуть телефонувати, скажи, що мене немає вдома». Як легко виконати це прохання! Але обман «для добра» мого чоловіка стане злом для мене, тому що я: втрачаю авторитет людини, яка завжди говорить правду; дозволяю чоловікові сумніватися в моїх словах і не довіряти мені, що обов'язково відобразиться на наших стосунках.

Можна розглядати безліч прикладів, але результат буде один: навіть найменший обман має гіркі наслідки для нашого земного життя і руйнівні – для наших відносин з Богом. ■

Як упізнати справжнього Ісуса?

Даглас БЕТЧЕЛОР

Уперше надруковано в
«Ознаках часу», жовтень 2009р.

На початку 1500-их років імперія ацтеків була наймогутнішою в західній півкулі. Вона нараховувала більше 2 млн. осіб. Однак її завоювали лише 600 воїнів. Як таке могло трапитися? Згідно з давнім пророцтвом ацтеків, із заморської землі повинен був прийти крилатий цар-бог. Ацтеки вірили, що прихід іспанських завойовників на кораблях був виконанням цього пророцтва. Ернан Кортес, лідер іспанських завойовників, представився божеством ацтеків, увів в оману царя і народ, напав на них і поневолив.

Ісус застерігав про обман

Якось учні запитали Ісуса, як вони зможуть дізнатися про наближення кінця світу. Ісус відповів: «Стережіться, щоб хтось вас не ввів у оману, бо багато хто прийде під Моїм Ім'ям, кажучи: Я Христос! – і багатьох зведуть... Бо постануть лжехристи та лжепророки і будуть чинити великі ознаки й чудеса, щоб звести, якщо вдасться, навіть і вибраних» (Матв. 24:4, 5, 24).

Зауважте: в останній час постануть лжехристи. Вони матимуть вигляд справжнього Христа, щоб, як це було з ацтеками, люди не розпізнали обман. Ісус застерігав ще про одне: «Тоді, як хто вам скаже: Ось тут Христос! або: Там! – не вірте... коли вам скажуть: Ось Він у пустині! – не виходьте; Ось Він у потайних кімнатах! – не вірте» (Матв. 24: 23, 26).

Чи можливо впізнати істинного Христа, коли Він прийде? Так, безумовно. Я можу

запевнити вас, що ви дізнаєтеся, коли Він дійсно прийде. Давайте звернемося до Біблії за доказами.

Ви побачите Його

У тій же розмові, коли Ісус застерігав учнів про з'явлення лжехристів, Він сказав їм, як вони можуть упізнати Його при Другому приході: «Адже як блискавка виходить зі сходу і з'являється аж на заході, таким буде й прихід Сина Людського... І тоді з'явиться ознака Сина Людського на небі» (Матв. 24: 27, 30). На суді, незадовго до розп'яття, Христос сказав первосвященнику: «Відтепер ви побачите Сина Людського, що буде сидіти праворуч Сили та прийде на хмарах небесних» (Матв. 26: 64).

Іван в Об'явленні написав: «Ось Він іде з хмарами! І побачить Його кожне око» (Об'явл. 1:7). Ці уривки Святого Письма говорять нам про те, що при Другому приході Христа Його побачить кож-

**«Це наш Бог, що на
Нього ми мали надію —
і Він спас нас!.. Тішмося
ж ми та радіймо
спасінням Його!»**

(Ісаї 25:9)

на людина, яка буде жити на планеті. Ця подія не буде таємною. Увесь світ спостерігатиме її!

Ви почувсте Його

Біблія повідомляє, що Прихід Христа буде дуже гучним. Ісус каже учням, що коли Він повернеться, «і з гучною сурмою пошле Своїх ангелів, і зберуть Його вибраних з чотирьох вітрів, з одного кінця неба до другого» (Матв. 24:31). Павло пише: «Сам Господь з наказом, при голосі архангела і при Божій сурмі, зійде з неба» (1 Сол. 4:16). Господь у цьому тексті — це Сам Христос.

Отже, Ісус повернеться на Землю «із гучною сурмою». Архангел оголосить гучним голосом, і почувється звук сурми. Чи можете ви уявити, яким буде цей звук, якщо його почують усі жителі Землі?

Ви відчуєте це

Чи не здається вам дивним те, що я кажу: ви відчуєте Другий прихід Христа? Але це правда! Цю подію супроводжуватиме сильний землетрус. Про це ми можемо прочитати в Біблії. Іван в Об'явленні написав: «І був великий землетрус... і кожна гора та острів зрушилися зі своїх місць» (Об'явл. 6:12, 14). Уявіть собі землетрус, який кине в океан гори і острови!

Описуючи ті ж події, Ісаїя промовив: «Земля поруйнована зовсім, земля потрощена, вся земля захиталась... Захиталась земля, немов п'яний, і рухається, мов нічліжний курінь, і вчинився над нею тяжким її гріх» (Ісаї 24:19, 20).

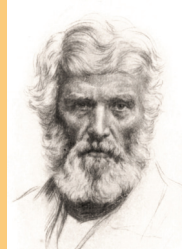
Якою буде ваша реакція?

Матвій присвятив два розділи бесіди Ісуса з учнями про Його Другий прихід. Вони питали Його про ознаки, завдяки яким можна дізнатися, що Прихід близький, й Ісус вказав на деякі з них. Також Христос не приховав від Своїх учнів, враховуючи і нас, як підготуватися до Його повернення. «Отже, пильнуйте, бо не знаєте, в який день прийде ваш Господь» (Матв. 24: 42).

Якщо ми живемо очікуванням Приходу, то, без сумніву, розпізнаємо його. Біблія каже, що люди відреагують двома способами. Ті, які не приготуються, «ціпенітимуть від страху й очікування того, що надходить на цілий світ» (Луки 21:26). Ті ж, які приготуються до Приходу, подивляться вгору і проголосять: «Це наш Бог, що на Нього ми мали надію — і Він спас нас!... тішмося ж ми та радіймо спасінням Його!» (Ісаї 25: 9).

До якої групи бажаєте ви належати в момент Приходу Христа? У першу групу потрапити легко, бо не потрібно докладати ніяких зусиль. Але для того щоб належати до тих, хто підніме голову і прославить Господа, необхідно дещо зробити. Запросіть Ісуса у ваше життя, і ви можете бути впевненими, що здобудете вічне життя в Його майбутньому Царстві! Чому б вам не зробити це просто зараз? ■

Немає подібного до Нього!

Томас
Керлейль

Під час однієї із зустрічей Огюст Коте, французький філософ-атеїст (1798-1857), сказав англійському есеїсту Томасу Керлейлю: «Я прагну заснувати нову релігію, яка зітре навіть згадку про християнство». «Близьке, — відповів йому Керлейль, — тоді тобі доведеться говорити так, як ніхто не говорив раніше, жити так, як не жила жодна людина, бути розп'ятим і воскреснути на третій день, а потім змусити увесь світ повірити, що ти цілий і неушкоджений. Тоді у твоєї релігії будуть великі шанси на успіх».

Неприпустима навіть спроба поставити Ісуса в один ряд з рештою «гуру». Ніхто не говорив і не жив так, як Він. Він єдиний був Богом, втіленим у людську плоть. Ісус більше, ніж філософ, мораліст, філантроп чи революціонер. Його присутність пробуджує сумління і змушує людину зробити найважливіший вибір у своєму житті.

Труді Дж.
МОРГАН-КОУЛ

Причини для розлучення

У той час і в тій місцевості, де вона жила, дівчата не мали можливості вибирати собі чоловіка. Вона вишла заміж за ту людину, на котру їй вказали батьки. Без сумніву, як і більшість молодих дівчат, вона мріяла про те, що її чоловік буде красивим, ніжним і добрим. Але її сподівання не виправдалися. Ми не знаємо, чи був її чоловік злим і скупим від самого початку, чи набув ці неприємні риси характеру пізніше. Біблія говорить про Авігаїл, що вона була «доброго розуму та вродлива», а її чоловіком був Навал, «жорстокий та злочинний» (1 Сам. 25:3).

Отже, Авігаїл, як і багато дівчат, була видана заміж за жорстоку і злу людину. Хоч Навал і був багатим (у той час багатство вимірювалося наявністю домашньої худоби), у нього було три тисячі овець і тисяча козлів, але духовно і морально він був злидарем. Авігаїл прожила б нещасливе життя, якби не випадкова зустріч її чоловіка зі сміливцем на ім'я Давид, котрий в юні літа був помазаним у царі над Ізраїлем. Хоч Давид і переживав важкі часи, але попереду на нього чекав успіх.

Вартий шматка хліба

У певний період часу Давид разом зі своїми людьми захищав пастухів Навала. Зі своїми обов'язками вони добре справлялися, але коли Давид пішов до господаря за виноградом, Навал повівся з ним грубо.

— Хто такий Давид? — цинічно запитав Навал. — Невже я візьму хліб свій і воду свою та зарізане, що нарізав я для своїх стриждів, та й дам людям, яких не знаю, звідки то вони? (Див. 1 Сам. 25:11).

Пастухи Навала підтвердили, що люди Давида охороняли їх, але Навал відмовився їх слухати і допомогти Давиду. Напевно, ви розумієте, як себе почувала Авігаїл. Багато жінок можуть розповісти історії, коли їм було соромно за поведінку своїх чоловіків чи інших членів родини. Можливо, ви одна з таких жінок. І, напевно, ви розумієте, що іноді це перетворюється на дещо більше, ніж просто ганьба. Відмова Навала допомогти Давиду поставила його в незручне становище. Сім'я Навала перебувала в небезпеці. Давид керував власним військом, і ворожнеча з такою людиною, як він, могла призвести до кровопролиття. Це було дещо більше, ніж

звичайна спекуляція. Давид погрожував напастися на дім Навала.

«Надармо ж пильнував я все, що належить тому чоловікові в пустині, і зо всього його нічого не пропало. Та він вернув мені злом за добро! Так нехай зробить Бог Давидовим ворогам, і так нехай додасть, якщо я позоставлю до ранку зо всього належного йому бодай те, що мочиться до стіни!» (1 Сам. 25: 21, 22).

У той же момент Авіґаїл взяла ситуацію під свій контроль. Вона не зверталася до сердитого Навала, тому що знала, що він не послухає її. Замість цього вона відправила своїх слуг з харчами до Давида. Авіґаїл поїхала слідом за слугами на віслюкові та поклонилася Давиду. Вона вибачилася за грубість свого чоловіка і запропонувала йому привезену їжу як платню за роботу. Потім Авіґаїл благала Давида не мстити її чоловікові й родичам. Коли вона повернулася додому, то наступного ранку розповіла все, що відбулося. Написано, що серце Навала завмерло, як «камінь». Через десять днів він помер. А Давид узяв Авіґаїл собі за дружину.

Щасливий кінець?

Але не всі нещасливі шлюби мають такий щасливий кінець. Злі та не варті довіри чоловіки не завжди страждають від своєї злості, а принци не кожний день приїжджають на білих конях з пропозицією вийти заміж. Та приклад Авіґаїл може надихнути багатьох жінок бути сміливими та терпеливими. Авіґаїл ніколи не втрачала гідності, незважаючи на те, що її не поважав Навал. Під час бесіди з Давидом вона виявила самовладання і люб'язність. Хоч жінка й вибачилася за вчинки Навала, але вона не виправдовувала їх перед Давидом. Авіґаїл ніколи не сперечалася з Навалом і не опускалася до його рівня. Вона робила те, що було правильним, що потрібно було зробити, щоб захистити свою сім'ю.

Багато сучасних Авіґаїл страждають від егоїстичних і неуважних чоловіків, яких вони не можуть поважати. Звичайно, найлегше вступити в нескінченний конфлікт із цією людиною, але він ні до чого хорошого не приведе. Нападаючи на чоловіка, ви лише опуститеся до його рівня. Авіґаїл знала, що не може змінити Навала. Єдине, що вона могла зробити, — це діяти правильно, незважаючи на те, що він чинить неправильно.

Авіґаїл взяла на себе відповідальність за свої вчинки і вирішила проявляти гідність і ласку, навіть якщо вона була в ситуації, яка могла позбавити її самоповаги. Вона не дозволила Навалу осквернити її характер. Замість цього Авіґаїл твердо вирішила зберігати чистоту.

Можливо, у вас схожі стосунки зі своїм чоловіком. Це не означає, що ви не можете що-небудь змінити. Бог подарував вам здатність, як і Авіґаїл, правильно реагувати на злі вчинки. Ви не можете змінити вашого чоловіка, проте можете змінити свою реакцію на його дії. Ви можете вибрати діяти винахідливо, люб'язно та з гідністю у складних ситуаціях, як це робила Авіґаїл. І ви можете довіряти Богу в тому, що попереду на вас чекають кращі дні, як і в Авіґаїл. ■

Ви не можете змінити вашого чоловіка, проте можете змінити свою реакцію на його дії.

«Адже, як блискавка
виходить зі сходу
і з'являється аж
на заході, таким буде
й прихід Сина Людського...
І тоді з'явиться ознака
Сина Людського на небі» .
(Матв. 24:27, 30)

На якого бога ми чекаємо?

Олексій ОПАРІН

Кожна людина в житті чогось чекає: чи то звісток від друга, чи то вирішення якогось питання, чи то важливої зустрічі... У певному розумінні майже все наше життя – це очікування чогось або когось. Однак не тільки кожна людина окремо, але й цілі нації, народи перебувають у постійному очікуванні – чи то виборів, чи то вирішення економічної кризи, а, можливо, в очікуванні закінчення епідемії чи війни. Більше того, цілі епохи відзначалися станом очікування! Так час перед Першим приходом Христа на нашу Землю характеризувався очікуванням чогось величного, доленосного... Наприкінці X і XV-го століть майже весь світ, особливо Європа й Русь, очікували кінця світу, наприкінці X століття – пов'язуючи його з початком нового тисячоліття, а наприкінці XV століття – з падінням Візантії. Наприкінці XIX століття увесь світ перебував в очікуванні заснування нового суспільства без воєн, насильства й без... Бога й релігії – щасливого суспільства, де правитимуть наука, мистецтво й культура, нібито здатні до невпізнанності в позитивному сенсі перетворити як окрему

людину, так і всю цивілізацію. Наприкінці XIX-го століття відомий французький історик Е.Ренан у своїй капітальній праці «Історія Ізраїльського народу» писав так: «Християнство не буде вічним. Якщо людство й повернеться до марновіств, то принаймні не до цього. Християнство зникне. Свобода із наслідками, що випливають із неї, залишиться законом світу...». Але всім цим райдужним і водночас безбожним очікуванням не судилося збутися, а те, що здійснилося, то зовсім не так, як того очікували люди. Якими були наслідки цієї свободи без Бога у вигляді фашизму, націоналізму й сталінізму, – нам усім добре відомо.

У дні Першого приходу Христа юдеї чекали на Месію, Який зробить їх царською нацією, що займе місце Риму й управлятиме усім світом. Вони пов'язували з очікуванням ними Месією свої амбіційні плани й задуми. І тому, коли Месія прийшов і не «виправдав» їхніх надій, вони, майже весь народ, розіп'яли свого Бога, узявши відповідальність за Його пролиту кров на себе й на своїх дітей.

Сьогодні, як і в ті далекі дні, майже кожен народ очікує на

свого Месію, саме свого, такого, якого їм хочеться бачити. Пророцтва Нострадамуса (з їхньою містикою й астрологією), древніх Майя (з їхнім 2012 роком всесвітньої катастрофи), Білого братства (з їхніми бузувірськими обрядами), східних релігій (з їхньою витонченою розпустою й окультизмом) і зображають свого Месію. Через ці помилкові пророцтва з їхніми бузувірствами й чаклунством диявол дискредитує в очах людей велику біблійну істину про Другий прихід Христа, що починає асоціюватися в багатьох людей із цими варварськими сектами й окультною філософією.

Дивно також, але при цьому саме християнство, покликане Богом звіщати про Його Другий прихід, найменше про це говорить, «відсуваючи» дану подію на далеке майбутнє, на тисячі й тисячі років уперед! Так у самому християнстві Прихід Христа стає небажаним і зайвим, що, втім, не є випадковим, якщо згадати, що в багатьох напрямках християнства Первосвященницьке місце Христа вже зайняте, і зайнято людьми, що привласнили собі право відпускати гріхи таким же грішним людям, вирішувати їхню вічну долю, узявши ключі

життя й смерті у свої людські руки. І тому Христос, Котрий на сторінках Біблії виступає проти цих відступів, їм не потрібний. Більше того, Він у їхніх очах навіть небезпечний! Їм потрібен той Месія, Який підтвердить їхнє право на владу й на їхні людські запровадження. Нездарма в «Легенді про Великого інквізитора» Ф.Достоевського Великий інквізитор засуджує Христа знову на смерть, усвідомлюючи, що засуджує Самого Бога! Але такий Бог йому заважає!

Біблія попереджає, що в останні дні незадовго до Другого приходу Христа з'явиться антихрист у подібні нібито Христа, який начебто від імені Бога підтвердить усі людські претензії й зміни Божого Закону й затвердить владу над людьми. І цього антихриста зустрічатимуть мільйони, бо він для них буде тим Месією, якого вони дійсно очікували і з яким пов'язували свої людські плани й надії.

І це страшно – вірити в Бога, а очікувати антихриста! Тому що бог, у якого за гроші або через виконання того чи іншого обряду можна придбати спасіння, влаштовує сьогодні багатьох набагато більше, ніж Бог, Який

бажає змінити, перетворити людське серце й характер, змінити пріоритети й спосіб життя й мислення. Набагато легше піти й подати у свята милостиню, або пожертвувати на храм, або поставити свічку, ніж відмовитися від поганих звичок і улюблених гріхів.

Якого ж Месію ми очікуємо? Месію Нострадамуса, древніх Майя, Великого інквізитора, Білого братства, чи дійсно ми чекаємо Другого приходу Христа, що незабаром відбудеться і буде видимим для всіх – від сходу до заходу: «...адже, як блискавка виходить зі сходу і з'являється аж на заході, таким буде й прихід Сина Людського... Відразу по тих днях горя сонце померкне, і місяць не дасть свого світла, і зорі падатимуть з неба, і небесні сили захитаються. І тоді з'явиться ознака Сина Людського на небі, і заголосять усі племена Землі й побачать Сина Людського, що йде на хмарах небесних з великою силою і славою» (Матв. 24:27-30).

Яким буде наше життя, це залежить від того, Якого Бога ми очікуємо, Якому Богові відчиняємо двері свого серця, перед Яким Богом схиляємося в молитві. ■

Добровільні дари та слава Господня

Віталій НЕРОБА

Кожен християнин прагне Божих благословень, щасливого сімейного життя, святості в повсякденному житті та бажає відчутти особливу присутність Бога, славу Господню, у своєму житті, яка би проявлялася в їхньому характері, у їхніх сім'ях та церквах. Ми всі бажаємо «з відкритим обличчям, мов у дзеркалі», дивлячись на славу Господню, змінюватися «в той самий образ від слави в славу, як від Господнього Духа» (2 Кор. 3:18). Біблія відкриває нам умови присутності Божої слави та показує нам, як ми можемо пережити подібний досвід у своєму житті.

Одна з таких історій записана в книзі Вихід, яка описує Господа, Котрий у стовпі хмарному та вогняному супроводжував Свій народ. Але Бог прагнув перебування Своєї слави в самому народі та в серцях людських, а не понад ними. Тому біля підніжжя гори Синай Мойсей передав народу повеління Бога про будівництво скинії: «І нехай збудують Мені святиню, і перебуватимуть серед них» (Вих.25:8). Для спорудження святилища необхідна була велика кількість найдорожчих матеріалів, але Господь прийняв тільки добро-

вільні дари, тому що при будівництві святині в першу чергу були потрібні посвяченість Богу і дух жертвенності.

«Від кожного мужа, що дасть добровільно його серце, візьмете приношення для Мене» (Вих.25:2), – таким було повеління, передане Мойсеєм народу. «Кожен за щедрим серцем своїм принесе його, приношення Господеві: золото, і срібло, і мідь, і блакить, і пурпур...» (Вих.35:5). Ізраїльтяни з радістю відгукнулися, приносячи відповідні дари. «І приходили кожен чоловік, кого вело серце його, і кожен, кого дух його чинив щедрим, і приносили приношення Господеві для роботи скинії заповіту (Вих. 35:21). «І всі жінки, мудрі серцем, прями своїми руками і приносили» (Вих. 35:25).

«А вони ще приносили до нього щоранку добровільного дара», поки не сказали Мойсею: «Народ приносить більше, ніж потрібно було для праці, яку Господь звелів був зробити. І Мойсей наказав проголосити в таборі, говорячи: Ні чоловік, ні жінка нехай не роблять уже нічого на приношення для святині. А наготовленого було досить для кожної праці, щоб зробити її, і ще зоставалось» (Вих.36:5-7).

**«Бо все це — від Тебе, і з Твоїх руки дали ми Тобі»
(1 Хронік 29:14).**

Великодушне, щиросердне служіння було до вподоби Богу; і коли робота в скинії завершилася, то Бог сповістив про Своє прийняття цього дару. «Хмара закрила скинію заповіту, і слава Господня наповнила скинію. І не міг Мойсей увійти до скинії заповіту, бо хмара спочивала над нею, а слава Господня наповнила скинію» (Вих. 40:34,35).

Подібне відбулося перед початком будівництва храму, збудованого пізніше Соломоном. Звертаючись до присутніх, Давид запитав їх: «Хто ще жертвує, щоб сьогодні наповнити свою руку пожертвою для Господа?» (1 Хронік 29:5,6). І народ почав жертвувати... Серце Давида раділо в Господі, оскільки «вони жертвували Господеві з цілого серця» (1 Хронік 29:9). Люди зрозуміли: «все, що людина отримує по щедрості Божій, походить від Бога». І що багатства, матеріальні чи духовні, належить скласти до ніг Божих, і сказати разом з Давидом: «І хто бо я, і хто народ мій, що маємо силу так жертвувати, як це? Бо все це від Тебе, і з Твоєї руки дали ми Тобі» (1Хронік 29:14). І так само, як і в дні Мойсея, при посвяченні храму, «слава Господня наповнила храм той! І священники не могли увійти до Господнього дому, бо слава Господня наповнила дім Господній!» (2 Хронік 7:1,2). Такий прояв ми зустрічаємо при будівництві храму в дні Кіра (Ездри 1:1-6) і в дні П'ятидесятниці (Дії 2:1-47).

Аналізуючи дані історії, ми можемо зауважити, що в них наявні три послідовні події: принесення добровільних дарів, будівництва храму, наповнення славою Божою.

Отже, принесення дарів від щирого серця має прямий зв'язок із наповненням храму Божою славою. Якщо немає дарів, то храм не буде збудований і слава не наповнить його. А якщо люди віддають Богу те, чим Він їх наділив, то в результаті храм збудований і слава Господня перебуває серед народу Божого.

Що ж спонукало людей від усього серця жертвувати для справи Божої? Які були в них мотиви?

Бажання особливої Божої присутності – слави Господньої.

Будівництво храму для перебування в ньому Бога.

Люди жертвували, чітко усвідомлюючи: те, що вони мають, не належить їм, а дане по милості Господа. Вони розуміли, що все це від Бога і з Його руки дають вони Богу, оскільки

при будівництві скинії дари, які вони дарували, були дані їм єгиптянами в ніч виходу з Єгипту. (Подібна ситуація була і в інших вищезгаданих історіях).

Сьогодні Бог бажає бачити присутність Своєї слави у Церкві, живому і святому храмі Господа (Ефес. 2:19-22). А також сама людина є храмом Божим: «Хіба не знаєте ви, що ви храм Божий і що Божий Дух живе в вас? Якщо хто нищить Божий храм, того знищить Бог, адже Божий храм святий, а ним є ви» (1Кор.3:16-18). І тому заклик до самовідданого, добровільного служіння продовжує звучати для тих, хто збудовує свій характер та новозавітний храм – Церкву Божу.

Для того, щоб отримати багато, необхідно віддати те, що потрібно Господу. А Бог дасть незрівнянно більше того, про що ми думаємо і мріємо. Цю ідею чудово ілюструють дві історії, записані в Євангелії від Луки: про багатого юнака та про Закхея. Багатий юнак відмовився роздати своє майно і стати учнем Христа, і в результаті втратив скарб небесний і не збудував храм у своєму серці. А Закхей натовість сказав: «Господи, половину маєтку свого я віддам ось убогим, а коли кого скривдив чим, верну вчетверо. Ісус же промовив до нього: Сьогодні в дім цей спасіння прийшло». Того дня слава Божа наповнила серце Закхея, і він став новою людиною.

Посвяченість і щедрість ізраїльтян є зразком для наслідування. Усі, хто щиро поклоняється Богу і цінує благословення Його святої присутності, виявлять такий же дух жертвності при будівництві Дому (як Церкви, так і власного серця), де Він буде зустрічатися з ними. Вони виявлять бажання принести Господу найкращі дари, якими тільки володіють.

Усе необхідне для служіння в Домі Божому потрібно приносити добровільно, з радістю і в такій мірі, щоб ми могли почути слова: «Не приносьте більше дарів». І тоді храм нашого серця, наш характер, буде збудований і наповнений Духом Святим. Відбудеться злиття Духа Святого, немов у дні будівництва храму та в день П'ятидесятниці. Церква Божа буде приготовлена, немов наречена для чоловіка свого, і завершить проповідь Євангелія кожному народу. Тоді наш Спаситель прийде у всій Своїй славі, яка наповнить усю Землю.

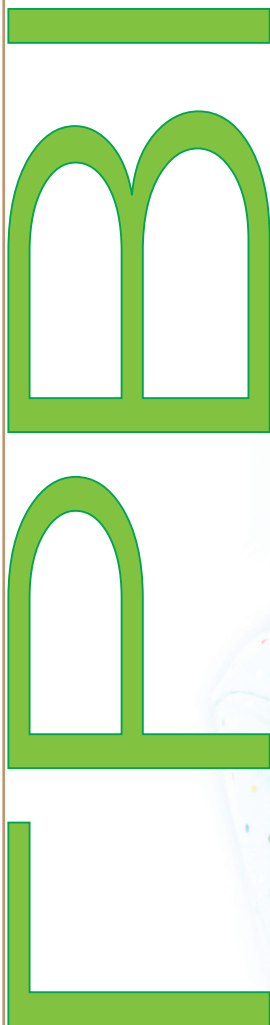
Отже, давайте жертвувати від усього серця і з радістю; повторюючи разом з Давидом: «Бо все це від Тебе, і з Твоєї руки дали ми Тобі» (1 Хронік 29:14). ■

Принесення дарів від щирого серця має прямий зв'язок із наповненням храму Божою славою.

Кожного року в усьому світі мільйони людей страждають від гострої респіраторної вірусної інфекції (ГРВІ), яка локалізована у верхніх дихальних шляхах. Симптоми ГРВІ відомі усім: нежить, чхання, біль у горлі, головний біль, погане самопочуття.

Щоб запобігти виникненню ГРВІ, необхідно знати шляхи її поширення. Дане захворювання може передаватися під час контактів, коли ми потискаємо руку хворій людині чи торкаємося зараженого предмета, а також повітряно-крапельним шляхом.

нас морозить і підвищується температура тіла.

Чхайте і кашляйте в хустинку чи паперову серветку, яку після цього потрібно обов'язково викинути.

Протирайте речі, до яких часто доторкаються хворі люди: телефони, дверні ручки.

Часто мийте руки, тримайте їх у воді не менше 10 секунд, особливо перед їжею.

Проводьте більше часу на свіжому повітрі. Постійне перебування у закритому приміщенні збільшує ризик захворювання. Частіше провітрюйте кімнату, в якій знаходитесь.

У холодну погоду низька вологість сприяє розмноженню вірусів. У цей період слизова оболонка носових шляхів дуже висушується, і це робить організм більш сприйнятливим до інфекції. Тому біля обігрівача варто ставити посуд з водою, щоб повітря зволожувалося.

Підтримуйте вашу імунну систему. Потурбуйтеся про достатню кількість часу для сну – це дуже важливо.

Що робити, якщо ви захворіли?

У першу чергу, якщо ви відчуваєте, що піднялася температура й вас морозить, викликайте лікаря і лягайте в ліжко. Пам'ятайте, що застудні захворювання, особливо грип, небезпечні своїми

Даніель БОНДАР

Профілактика ГРВІ

Уникайте контактів з хворими.

Не торкайтеся руками очей, носа, рота.

Якщо ви відчули свербіж чи печію в носі, змажте його оксоліновою маззю чи жирним кремом, щоб не дати вірусу проникнути в кров. Як тільки вірус потрапить у кров, він одразу ж починає розмножуватися, у результаті чого

ускладненнями, тому більшу частину часу необхідно проводити в ліжку.

Що вам слід робити вдома

Пийте багато води – 8-10 склянок на день, тому що під час ГРВІ організм втрачає воду через потовиділення, носові та бронхіальні виділення.

Розумно харчуйтеся, бо для нормального функціонування організм потребує поживні речовини. Коли людина хворіє, більша частина енергії витрачається на боротьбу з інфекцією. Якщо вона вживає багато їжі, то ця енергія використовується на її переробку, тому харчуватися слід помірно. Їжте хліб з висівками, каші, свіжі фрукти й овочі, які містять вітаміни й мінерали. Вживайте менше цукру. Пам'ятайте, що він убиває наші білі кров'яні тільця, і вони не можуть боротися з інфекцією. Якщо ви з'їли 6 чайних ложок цукру (наприклад, одну плитку

шоколаду), то ви зменшили активність білих кров'яних тілець на 25% протягом п'яти годин.

Якщо можете, виконуйте фізичні вправи, це підтримує імунітет. Займайтеся на свіжому повітрі. Ходьба – це найкраща фізична вправа. Тепло одягайтеся, щоб не переохолоджуватися, особливо подбайте про кінцівки, а також про попереk.

Більше спить. Ваша імунна система не може нормально функціонувати, коли ви перевтомлені, і сон – це саме те, що вам потрібно.

Застосовуйте водні процедури. Якщо у вас з'явився головний біль чи біль у горлі, помістіть ступні ніг у гарячу воду на 20 хвилин і покладіть холодну пов'язку на голову. Усі процедури закінчуйте полосканням ніг у холодній воді, після чого витріть їх насухо.

Хвороба може змусити вас відчувати себе беззахисними, але ці прості поради допоможуть вам. Нехай Господь благословить вас і подарує вам хороше здоров'я! ■

Молодіжне ток-шоу
Щонеділі о **19:00**

Остання неділя місяця
о 19:00 -
прямий ефір в Інтернеті

www.hopechannel.info

«І нитка потрійна не скоро пірветься»

У червні 2009 року в Україні стартував унікальний соціальний проект «МІСТЕЧКО НАДІЇ».

Юрій ЗАХВАТАЄВ

У цьому проекті беруть участь понад 25 тис. українців. Про їхні досягнення, труднощі й прагнення допомогти тим, хто потребує, ми будемо розповідати на сторінках нашого журналу.

«МІСТЕЧКО НАДІЇ» – ЦЕ:

- спільний проект Церкви Адвентистів Сьомого Дня і Міжнародного благодійного фонду ADRA в Україні;
- об'єднання зусиль усіх, хто прагне здійснити реальні зміни в житті суспільства;
- проект для людей, яким не байдужа доля дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей із сімей, що опинилися у скрутних життєвих обставинах, а також для тих, хто готовий простягнути руку допомоги людям, котрі з якихось причин втратили надію і впевненість у майбутньому;
- виконання повеління Спасителя: *«Ви – світло для світу. Не можна сховати міста, що стоїть на горі. Тож нехай сяє ваше світло перед людьми, щоб вони побачили ваші добрі діла й прославили Отця вашого, що на небесах»* (Матв. 5:14, 16).

«І НИТКА ПОТРІЙНА НЕ СКОРО ПІРВЕТЬСЯ»

З того часу, як ми запропонували членам церкви брати участь у благодійному проекті, нам ставлять дуже багато запитань. Найбільш поширене наступне: *«А навіщо нам брати участь у проекті, якщо ми у своїй церкві самі можемо збирати кошти і займатися благодійністю?»*

Відповідаючи на це запитання, хочу розповісти вам про проект церков міста Кременчук.

Дещо з історії

У 2003 році пастор місцевої громади А. І. Книш запропонував людям допомогти Обласному дитячому психоневрологічному санаторію «Славутич».

Потрібно зазначити, що це не просто оздоровчий заклад. Тут проходять курс лікування діти віком від 6 до 12 років, учні 1-7-го класів. Діагнози багатьох з них не вселяють оптимізму: мінімальна дисфункція мозку (відхилення у психіці), емоційні розлади дитячого віку, заїкання, нетримання сечі та калу. Крім того, часто в санаторії-інтернаті перебувають діти з неблагополучних, малозабезпечених і неповних сімей, а також діти-сироти та інваліди. За рік тут проходять курс лікування близько 500 дітей.

Пастор церкви з молоддю почали організовувати зустрічі з дітьми. Веселі вистави, цікаві обговорення важливих тем, гарні пісні та мультфільми – за декілька років усе це стало невід'ємною частиною життя дитячого психоневрологічного санаторію.

На кожну зустріч члени церкви купували дітям фрукти. А за останні 1,5 року завдяки зібраним пожертвуван-

www.adra.org.ua

ням був закуплений посуд (чашки, тарілки), постільна білизна та рушники. І, нарешті, минулого літа члени церкви побудували літній душ.

За декілька років служіння налагоджені контакти з керівництвом санаторію-інтернату та з персоналом. Наприкінці 2009 року вони погодилися на проведення невеликих богослужінь для дітей і отримання педагогами та лікарями газети «Вічний Скарб».

День сьогоднішній

Здавалося б, навіть зусиль прихожан декількох церков достатньо надання матеріальної допомоги дитячому закладу. Однак через складну економічну ситуацію з'явилися проблеми. Можливо, молодь не змогла б тішити дітей іграми, подарунками. Як вчинити в даній ситуації? Припинити розпочате служіння чи шукати додаткові джерела фінансування? Якщо шукати кошти, то де і в кого?

Такі запитання ставили і служителі, і члени церкви, які здійснювали роботу в дитячому психоневрологічному санаторії «Славутич». Що робити?

«Містечко надії»

Підтримати подібні благодійні проекти і забезпечити постійну мате-

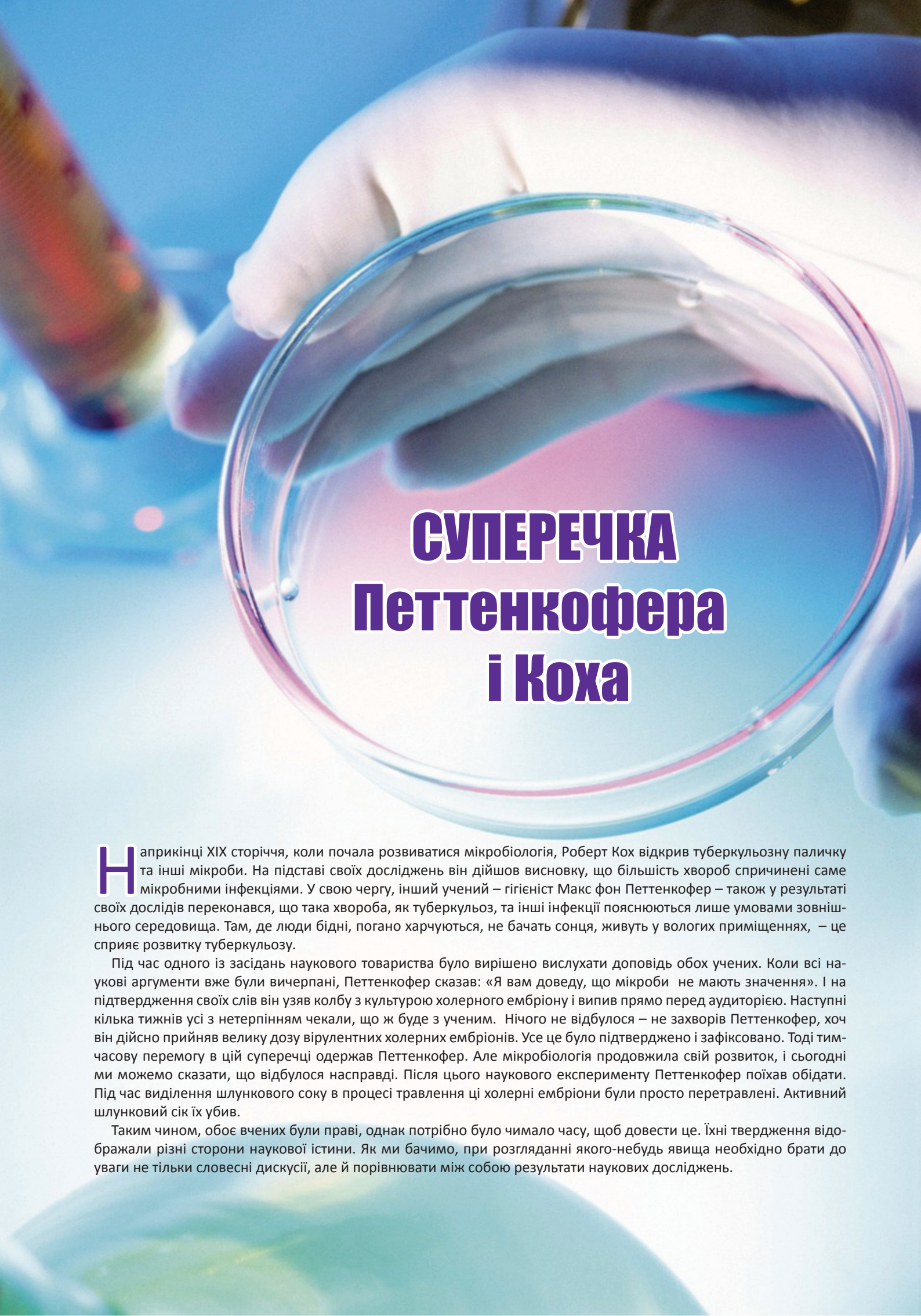
ріальну підтримку – ось основні цілі, заради яких і був розроблений проєкт «Містечко надії». І участь у ньому декількох громад міста Кременчука дозволяє надавати **постійну** допомогу дитячому санаторію-інтернату.

Так, завдяки зібраним у скарбнички «Містечко надії» коштам молодь змогла на першому етапі придбати для дитячого закладу необхідне кухонне обладнання – промислову протиральну машину для харчоблока.

У зв'язку з цим не можна не згадати слова мудрого царя Соломона: **«І нитка потрібна не скоро пірветься» (Екл. 4:12).**

Лише спільними зусиллями ми можемо забезпечити підтримку всіх благодійних проєктів Церкви. Лише разом ми можемо зробити життя дітей, обділених здоров'ям і увагою батьків, щасливішим. Лише разом нитки нашої допомоги стануть міцною мотузкою надії для всіх, хто потребує. ■

Дізнатися детальну інформацію про проєкт «Містечко надії» ви можете за телефоном **(044) 467-50-48**, а також на сайті **www.adra.org.ua**

СУПЕРЕЧКА Петтенкофера і Коха

Наприкінці XIX сторіччя, коли почала розвиватися мікробіологія, Роберт Кох відкрив туберкульозну паличку та інші мікроби. На підставі своїх досліджень він дійшов висновку, що більшість хвороб спричинені саме мікробними інфекціями. У свою чергу, інший учений – гігієніст Макс фон Петтенкофер – також у результаті своїх дослідів переконався, що така хвороба, як туберкульоз, та інші інфекції пояснюються лише умовами зовнішнього середовища. Там, де люди бідні, погано харчуються, не бачать сонця, живуть у вологих приміщеннях, – це сприяє розвитку туберкульозу.

Під час одного із засідань наукового товариства було вирішено вислухати доповідь обох учених. Коли всі наукові аргументи вже були вичерпані, Петтенкофер сказав: «Я вам доведу, що мікроби не мають значення». І на підтвердження своїх слів він узяв колбу з культурою холерного ембріону і випив прямо перед аудиторією. Наступні кілька тижнів усі з нетерпінням чекали, що ж буде з ученим. Нічого не відбулося – не захворів Петтенкофер, хоч він дійсно прийняв велику дозу вірулентних холерних ембріонів. Усе це було підтверджено і зафіксовано. Тоді тимчасову перемогу в цій суперечці одержав Петтенкофер. Але мікробіологія продовжила свій розвиток, і сьогодні ми можемо сказати, що відбулося насправді. Після цього наукового експерименту Петтенкофер поїхав обідати. Під час виділення шлункового соку в процесі травлення ці холерні ембріони були просто перетравлені. Активний шлунковий сік їх убив.

Таким чином, обоє вчених були праві, однак потрібно було чимало часу, щоб довести це. Їхні твердження відображали різні сторони наукової істини. Як ми бачимо, при розгляданні якого-небудь явища необхідно брати до уваги не тільки словесні дискусії, але й порівнювати між собою результати наукових досліджень.